

СИСТЕМАТИЗАЦІЯ ПІДХОДІВ ДО АНАЛІЗУ ГРОШОВИХ ПОТОКІВ ПІДПРИЄМСТВА

SYSTEMIZATION OF APPROACHES TO ANALYSIS OF EMPLOYMENT FLOWS OF THE ENTERPRISE

У статті розглянуто, систематизовано методичні підходи до аналізу грошових потоків підприємства. Наведено основні методи розрахунку величини грошового потоку (прямий, непрямий та матричний методи оцінювання грошових потоків), поетапний аналіз грошових потоків (аналіз ліквідності балансу, показників оцінювання ліквідності підприємства, Звіту про рух грошових коштів, оборотності дебіторської заборгованості, співвідношення її та кредиторської, а також показників, що характеризують грошові потоки), показники для розрахунку оптимального рівня грошових коштів (оптимальний розмір залишку грошових коштів, середній запас грошових коштів, варіації щоденного надходження коштів на поточний рахунок, розмах варіації залишку грошових коштів на поточному рахунку, верхня межа грошових коштів на поточному рахунку, точка повернення), а також системи аналізу грошових потоків (горизонтальний фінансовий аналіз, вертикальний фінансовий аналіз, порівняльний фінансовий аналіз, аналіз фінансових коефіцієнтів, інтегральний фінансовий аналіз).

Ключові слова: грошовий потік підприємства, методи розрахунку величини грошового потоку, показники для розрахунку оптимального рівня грошових коштів, системи аналізу грошових потоків, фінансовий аналіз.

В статье рассмотрены, систематизированы методологические подходы к анализу

денежных потоков предприятия. Приведены основные методы расчета величины денежного потока (прямой, косвенный и матричный методы оценивания денежных потоков), поэтапный анализ денежных потоков (анализ ликвидности баланса, показателей оценивания ликвидности предприятия, Отчета о движении денежных средств, оборачиваемости дебиторской задолженности, соотношения ее и кредиторской, а также показателей, характеризующих денежные потоки), показатели для расчета оптимального уровня денежных средств (оптимальный размер остатка денежных средств, средний запас денежных средств, вариации ежедневного поступления средств на текущий счет, размах вариации остатка денежных средств на текущем счете, верхняя граница денежных средств на текущем счете, точка возврата), а также системы анализа денежных потоков (горизонтальный финансовый анализ, вертикальный финансовый анализ, сравнительный финансовый анализ, анализ финансовых коэффициентов, интегральный финансовый анализ).

Ключевые слова: денежный поток предприятия, методы расчета величины денежного потока, показатели для расчета оптимального уровня денежных средств, системы анализа денежных потоков, финансовый анализ.

УДК 338.58:65.014

Морозова Д.А.

студентка

Харківський інститут фінансів
Київського національного торговельно-
економічного університету

Косарева І.П.

к.е.н., доцент, завідувач кафедри
фінансів і кредиту

Харківський інститут фінансів
Київського національного торговельно-
економічного університету

In the article the methodical approaches to the analysis of cash flows of the enterprise are considered and systematized. The basic methods of calculating the value of cash flow (direct, indirect and matrix methods of valuation of cash flows), a step-by-step analysis of cash flows (balance sheet liquidity analysis, indicators of enterprise liquidity assessment, cash flow statement, turnover of receivables and its relation with payables, as well as indicators that characterize cash flows), indicators for calculating the optimal level of cash (optimal amount of cash balance, average cash reserve, variation the daily cash flow to the current account, the scope of the variation of the balance of funds in the current account, the upper limit of cash in the current account, the point of return), as well as the system of cash flow analysis (horizontal financial analysis, vertical financial analysis, comparative financial analysis, analysis of financial coefficients; integral financial analysis). Despite the precise mathematical model for calculating the optimum amounts of cash balances, these models are still difficult to use in domestic financial management practices for the following reasons: the shortage of current assets does not allow enterprises to form the balance of funds in the required amount, taking into account their reserve; the slowing down of the payment turnover causes significant fluctuations in the amount of cash receipts, which are reflected in the amount of the balance of cash assets; a limited list of short-term stock market instruments that are traded on the securities market and their low liquidity. The question of the analysis of cash flows of enterprises is of paramount importance in terms of ensuring stable activity and financial stability of enterprises, the influence on functioning of all structural divisions of the enterprise, high sensitivity to many factors. It is clear that for the most complete and accurate analysis of cash flows a combination of methods is necessary, as it will allow obtaining a comprehensive quantitative assessment of the results of the multi-faceted functioning of cash flows at the enterprise. One of the main prerequisites for normal business activity is the availability of funds, which can be estimated by the analysis of cash flows.

Key words: cash flow of the enterprise, methods of calculating the value of cash flow, indicators for calculating the optimal level of cash, cash flow analysis system, financial analysis.

Постановка проблеми. Питання аналізу грошових потоків підприємств має надзвичайну важливість щодо забезпечення стабільної діяльності та фінансової стійкості підприємств, впливу на функціонування всіх структурних підрозділів підприємства, високої чутливості до багатьох факторів. Крім того, без проведення аналізу грошових потоків неможливо правильно спланувати обсяги та напрями руху грошових потоків для досягнення не тільки тактичних, але й стратегічних цілей підприємств. Обмеженість грошових ресурсів на під-

приємствах, нестійкий фінансовий стан багатьох підприємств, ризик втрати платоспроможності, інші внутрішні та зовнішні фактори визначають необхідність проведення аналізу грошових потоків задля контролю стану ліквідності та платоспроможності, підвищення рівня ефективності управління грошовими потоками підприємств.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Велика кількість наукових праць зарубіжних та вітчизняних економістів присвячена аналізу грошових потоків підприємств, його теоретичному

та практичному обґрунтуванню, зокрема роботи Є. Бріґхема, А. Гропеллі, Е. Нікхбахта, Т. Райса, В.В. Бочарова, І.О. Бланка, Л.О. Лігоненко, А.М. Поддєрьогіна, О.О. Терещенка, Р.Б. Тяна.

Постановка завдання. Метою статті є вивчення, узагальнення, та систематизація методичних підходів до процесу проведення аналізу грошових потоків підприємств.

Виклад основного матеріалу дослідження. Основна мета аналізу грошових потоків полягає у виявленні причин дефіциту чи надлишку коштів, джерел їх надходження та напрямів витрачання для контролю за поточною ліквідністю та платоспроможністю підприємства. Ці параметри безпосередньо залежать від реального грошового обігу у вигляді потоку грошових надходжень та платежів, відображених на рахунках бухгалтерського балансу. Отже, аналіз руху коштів доповнює методику оцінювання платоспроможності ліквідності й дає змогу реально оцінити фінансово-економічний стан підприємства. Задля цього можна використовувати прямий, непрямий та матричний методи оцінювання грошових потоків (рис. 1).

Слід також сказати про негативні сторони цих методів. Недоліком прямого методу є те, що він не розкриває взаємозв'язку отриманого фінансового результату та зміни абсолютного розміру грошових коштів підприємства. Крім того, цей метод вимагає більших витрат часу, ніж інші методи оцінювання

грошового потоку, а отримана з його використанням звітність менш корисна. Непрямий метод має високу трудомісткість процесу складання бюджету, а також специфічну форму подання інформації в бюджеті, не завжди зрозумілу для тих, хто не є фінансистами. Матричний метод є трудомістким та більш складним порівняно з наведеними вище, а також передбачає математичне розуміння процесу складання матричного балансу.

І.О. Бланк у своїх роботах описує найбільш послідовний та аналітично цілісний методичний підхід до аналізу грошових потоків підприємств. Концепція складається з таких етапів роботи, як вивчення динаміки обсягу формування позитивного грошового потоку, оцінювання обсягу формування від'ємного грошового потоку, дослідження збалансованості грошових потоків, вивчення синхронності грошових потоків, оцінювання ефективності грошових потоків [1, с. 317].

Поетапний аналіз грошових потоків дає інформацію для оцінювання діяльності підприємства в минулому, теперішньому часі, а також є основою для прогнозування та планування грошових потоків на майбутнє [6, с. 133]:

1) аналіз ліквідності балансу (порівняння наявності коштів за активом, згрупованих за ступенем зниження їх ліквідності із зобов'язаннями за пасивом, що об'єднані за термінами їх погашення, тобто в порядку зростання термінів сплати);

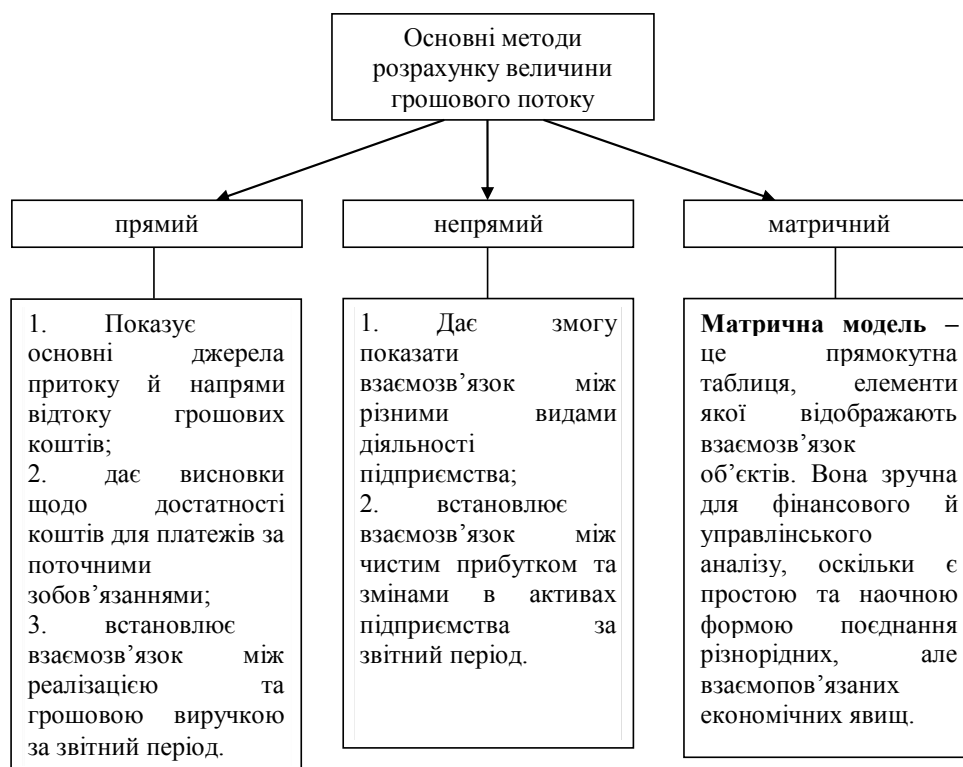

Рис. 1. Методи розрахунку величини грошового потоку

Джерело: складено за даними джерел [2, с. 124; 4, с. 119]

2) аналіз показників оцінювання ліквідності підприємства (розрахунок коефіцієнтів абсолютної ліквідності, швидкої ліквідності, поточної ліквідності);

3) аналіз Звіту про рух грошових коштів (вивчення обсягу, структури й динаміки, а саме вхідного та вихідного грошових потоків, грошових потоків від операційної, інвестиційної та фінансової діяльності, чистого грошового потоку);

4) аналіз оборотності дебіторської заборгованості, співвідношення її та кредиторської (розрахунок оборотності дебіторської заборгованості, середнього періоду обігу дебіторської заборгованості, коефіцієнта співвідношення дебіторської та кредиторської заборгованостей);

5) аналіз показників, що характеризують грошові потоки (розрахунок коефіцієнта ліквідності грошових потоків, коефіцієнта участі грошових коштів та їх еквівалентів в оборотних активах, кількості оборотів оборотних активів, середнього періоду обігу оборотних активів, кількості оборотів грошових коштів та їх еквівалентів, середнього періоду обігу грошових коштів в днях, середньоквадратичного відхилення грошових потоків та коефіцієнта варіації в досліджуваному періоді часу, коефіцієнта кореляції позитивного та від'ємного

грошових потоків, коефіцієнта ефективності грошового потоку в досліджуваному періоді, коефіцієнта якості чистого грошового потоку, коефіцієнта достатності та реінвестування чистого грошового потоку);

6) підведення підсумків, формування узагальнених висновків про стан грошових потоків на основі проведеного аналізу.

Аналіз грошових потоків підприємства передбачає сукупність показників, які характеризують досліджуваний предмет та визначають його чинники. Існує певний алгоритм розрахунку оптимального рівня грошових коштів на підприємстві, формули якого наведені в табл. 1.

Незважаючи на чіткий математичний апарат розрахунку оптимальних сум залишків грошових активів, наведені моделі поки що складно використовувати у вітчизняній практиці фінансового менеджменту з таких причин [3, с. 64]:

1) брак оборотних активів не дає змогу підприємствам формувати залишок грошових коштів в необхідному розмірі з урахуванням їх резерву;

2) уповільнення платіжного обігу викликає значні коливання в розмірах грошових надходжень, що відображаються також на сумі залишку грошових активів;

Таблиця 1

Показники розрахунку оптимального рівня грошових коштів

Показник	Характеристика показника	Досліджуваний предмет
$ГК_{опт} = \sqrt{\frac{2 \cdot B_k \cdot \Pi_{ек}}{B_3}}$	$P_{гк}$ – планова потреба в грошових коштах; B_k – витрати по обслуговуванню однієї операції поповнення грошових коштів; B_3 – рівень витрат доходів під час забезпечення грошових коштів (середня ставка відсотка по короткостроковим фінансовим вкладенням).	Математичний алгоритм розрахунку оптимального розміру залишку грошових коштів відповідно до моделі Баумоля.
$ГК_{сеп} = \frac{ГК_{опт}}{2}$	$ГК_{опт}$ – оптимальний розмір залишку грошових коштів.	Середній запас грошових коштів.
$\sigma^2 = \frac{\sum_{i=1}^n (\Delta X_i - \mu)^2}{n}$	$\mu = \frac{\sum_{i=1}^n \Delta X_i}{n}$; ΔX_i – зміна суми залишків грошових коштів; n – кількість періодів.	Варіації щоденного надходження коштів на поточний рахунок (σ^2), які визначаються за статистичними даними.
$P_в = 3 \cdot \sqrt{\frac{3 \cdot B_m \cdot \sigma^2}{4 \cdot B_3}}$	B_3 – витрати по зберіганню коштів на поточному рахунку (зазвичай їх приймають в сумі ставки щомісячного доходу по короткостроковим цінним паперах); B_m – витрати по взаємній трансформації грошових коштів та цінних паперів (ця величина є постійною).	Розмах варіації залишку грошових коштів на поточному рахунку.
$ГК_{max} = ГК_{min} + P_в$	$ГК_{min}$ – мінімальна величина грошових коштів; $P_в$ – розмах варіації залишку грошових коштів на поточному рахунку.	Верхня межа грошових коштів на поточному рахунку ($ГК_{max}$), за перевищення якої необхідно частину грошових коштів конвертувати в короткострокові цінні папери.
$T_n = ГК_{min} + \frac{P_в}{3}$	$ГК_{min}$ – мінімальна величина грошових коштів; $P_в$ – розмах варіації залишку грошових коштів на поточному рахунку.	Точка повернення (T_n) – величина залишку грошових коштів на поточному рахунку, до якої необхідно повернутись, якщо фактичний залишок коштів на рахунку виходить за межі інтервалу ($ГК_{min}$, $ГК_{max}$).

Джерело: складено на основі джерел [7, с. 133; 6, с. 136]

3) обмежений перелік короткострокових фондів інструментів, що перебувають в обігу на ринку цінних паперів, має низьку ліквідність.

У зв'язку з цим вітчизняні науковці пропонують для практичного використання інші моделі оптимізації середнього залишку грошових активів підприємства. Так, І.О. Бланк пропонує підхід, сутність якого полягає в розрахунку необхідного розміру окремих видів залишку коштів (операційного, страхового, компенсаційного, інвестиційного) в майбутньому періоді [1, с. 318].

В теорії фінансового менеджменту залежно від використовуваних методів розрізняють такі системи аналізу, проведеного на підприємстві під час дослідження функціонування грошових потоків, як горизонтальний фінансовий аналіз, вертикальний фінансовий аналіз, порівняльний фінансовий аналіз, аналіз фінансових коефіцієнтів, інтегральний фінансовий аналіз (рис. 2).

Для вирішення конкретних завдань аналітичного дослідження застосовується низка спеціальних систем грошових потоків, що дають змогу отримати комплексну кількісну оцінку результатів

Рис. 2. Системи аналізу грошових потоків підприємства

Джерело: складено за даними джерел [6, с. 134; 4, с. 120]

їх багатоаспектного функціонування на підприємстві як в статичній, так і в динамічній формі.

Отже, використання методів розрахунку грошових потоків, систем аналізу грошових потоків підприємства, дотримання поетапного аналізу грошових потоків та оцінювання показників дають можливість визначити їхні логічні взаємозв'язки та здійснити аналіз стану грошових потоків на підприємстві з огляду на наявну економічну діяльність підприємства. Однією з головних умов нормальної діяльності підприємства є забезпеченість коштами, оцінити яку дає змогу аналіз грошових потоків. Основне завдання аналізу грошових потоків полягає у виявленні причин нестачі (надлишку) грошових коштів, визначенні джерел їх надходжень та напрямів використання. Мета аналізу полягає у виділенні за можливості всіх операцій, що зачіпають рух грошових коштів. Грошові потоки – один з центральних елементів життєдіяльності будь-якого підприємства. Управління ними є невід'ємною частиною управління всіма фінансовими ресурсами підприємства для забезпечення мети підприємства, що полягає в отриманні прибутку.

Висновки з проведеного дослідження.

Управління рухом грошових коштів на підприємстві є важливим, адже від його якості та ефективності залежить не тільки його стійкість у конкретний період часу, але й можливість подальшого розвитку, досягнення фінансового успіху на довгострокову перспективу. В наведеному дослідженні систематизовано методичні підходи до аналізу грошових потоків підприємства. Зрозуміло, що для найбільш повного й точного аналізу грошових потоків необхідно поєднати методи, адже це дасть змогу отримати комплексну кількісну оцінку результатів багатоаспектного функціонування грошових потоків на підприємстві.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Бланк І.А. Управление финансовой стабилизацией предприятия : учебное пособие. Киев : Ника-Центр ; Эльга, 2010. 496 с.
2. Кокин А.С., Ясенев В.Н., Яшина Н.И. Методология и практика финансового менеджмента : учебно-методическое пособие. Новгород : Нижегородский государственный университет им. Н.И. Лобачевского, 2006. Ч. 3. 216 с.
3. Косарева І.П., Сукрушева Г.О., Височина Л.В., Полупан П.М. Навчальний посібник з виконання фінансового аналізу суб'єктів господарювання в умовах трансформації фінансової звітності для студентів економічних спеціальностей денної та заочної форм навчання з дисциплін «Фінансовий аналіз», «Фінанси підприємств», «Фінансовий ринок», «Ринок фінансових послуг», «Страховання», «Банківська система», «Управління фінансовою санацією підприємств» і «Фінансова санація і банкрутство підприємств» та при написанні курсових та дипломних робіт : мето-

дичні рекомендації / за заг. ред. Р.А. Чемчикаленка. Харків : ХІФ УДУФМТ, 2015. 172 с.

4. Поддєрьогін А.М. Ефективність управління грошовими потоками підприємства. *Фінанси України*. 2007. № 11. С. 119–127.

5. Свірідова М.С., Крюкова І.О. Сучасні методичні підходи до оцінки грошових потоків підприємства. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. 2016. № 32. С. 144–148.

6. Федішин М.П. Методичні аспекти аналізу грошових потоків підприємств для цілей планування. *Економічний аналіз* : зб. наук. праць / редкол.: О.В. Ярошук (голов. ред.) та ін. Т. 25. № 2. Тернопіль : видавничо-поліграфічний центр Тернопільського національного економічного університету «Економічна думка», 2016. С. 132–138.

7. Ясишена В.В., Сисоєва І.М. Методика проведення аналізу грошових потоків підприємства. *Інноваційна економіка*. 2012. № 28. С. 131–139.

REFERENCES:

1. Blank I.A. (2010) *Upravlenye finansovoi stablyzatsyei predpriyatiya : uchebnoe posobyie* [Management of financial stabilization of the enterprise: a tutorial]. Kyev : Nyka-Centr ; Elha. – 496 p. (in Russian).
2. Kokyn A.S., Yasenev V.N., Yashyna N.I. (2006) *Metodolohiya y praktyka finansovoho menedzhmenta: uchebno-metodycheskoe posobyie* [Methodology and practice of financial management: a teaching aid]. Novghorod : Nyzheghorodskyy ghosudarstvennij unyversytet ym. N.I. Lobachevskogho. Ch. 3. 216 p. (in Russian).
3. Kosarieva I.P., Sukrusheva H.O., Vysochina L.V., Polupan P.M. (2015) *Navchalnyi posibnyk z vykonannya finansovoho analizu subiektiv hospodariuvannya v umovakh transformatsii finansovoi zvitnosti dlia studentiv ekonomichnykh spetsialnostei dennoi ta zaочної form navchannya z dystsyplin "Finansovyi analiz", "Finansy pidpriemstv", "Finansovyi rynek", "Rynek finansovykh poslug", "Strakhuvannya", "Bankivska systema", "Upravlinnia finansovoiu sanatsiieiu pidpriemstv" i "Finansova sanatsiia i bankrutstvo pidpriemstv" ta pry napysanni kursovykh ta dyplomnykh robit : metodychni rekomendatsii* [A manual on the financial analysis of business entities in the context of the transformation of financial statements for students of economic specialties of full-time and part-time forms of training in disciplines "Financial Analysis", "Finances of Enterprises", "Financial Market", "Financial Services Market", "Insurance", "Banking system", "Management of financial rehabilitation of enterprises" and "Financial sanction and bankruptcy of enterprises" and when writing course papers and theses: *methodical recommendations*] / za zah. red. R.A. Chemchikalenka. Kharkiv : KhIF UDUFMT, 2015. 172 p. (in Ukrainian).
4. Poddierohin A.M. (2007) *Efektivnist upravlinnia hroshovymy potokamy pidpriemstva* [Efficiency of management of cash flows of the enterprise]. *Finansy Ukrainy*, vol. 11, pp. 119–127 (in Ukrainian).
5. Sviridova M.S., Kriukova I.O. (2016) *Suchasni metodychni pidkhody do otsinky hroshovykh potokiv pidpriemstva* [Modern methodical approaches to the estimation of cash flows of the enterprise]. *Naukovyi*

visnyk Mizhnarodnoho humanitarnoho universytetu, vol. 32, pp. 144–148 (in Ukrainian).

6. Fedyshyn M.P. (2016) Metodichni aspekty analizu ghroshovykh potokiv pidpryemstv dlja cilej planuvannya. *Ekonomichnyj analiz: zb. nauk. pracj* [Methodological aspects of the analysis of cash flows of enterprises for planning purposes. *Economic analysis: Sb. sciences works*] / redkol.: O.V. Jaroshhuk (gholov. red.) ta in. Ternopilj : vydavnycho-poligrafichnyj centr Ternopiljskogho nacionaljnogho ekonomichnogho universytetu "Ekonomichna dumka". T. 25, vol. 2, pp. 132–138 (in Ukrainian).

7. Yasysheva V.V., Sysoieva I.M. (2012) Metodyka provedennia analizu hroshovykh potokiv pidpryemstva [Methodology of analysis of cash flows of the enterprise]. *Vseukrainskyi naukovy-vyrobnychi zhurnal "Innovatsiina ekonomika"*, vol. 28, pp. 131–139 (in Ukrainian).

Morozova Dar'ia

Student

Kharkiv Institute of Finance

Kiev National Trade and Economic University

Kosareva Iryna

Candidate of Economic Sciences, Associate Professor,

Head of the Department of Finance and Credit

Kharkiv Institute of Finance

Kiev National Trade and Economic University

SYSTEMIZATION OF APPROACHES TO ANALYSIS OF EMPLOYMENT FLOWS OF THE ENTERPRISE

The purpose of the article. The purpose of the research is to study, generalize, and systematize methodological approaches to the process of analyzing cash flows of enterprises.

Methodology. The limited cash resources of the enterprise, the unstable financial situation of many enterprises, the risk of loss of solvency, and other internal and external factors determine the need for a cash flow analysis with the ability to control the liquidity and solvency of the enterprise.

Results. Management of cash flow at an enterprise is important, because its quality and efficiency depends not only on its stability at a specific time period, but also on the possibility of further development, the achievement of financial success for the long-term perspective. In the article the methodical approaches to the analysis of cash flows of the enterprise are considered and systematized. The basic methods of calculating the value of cash flow (direct, indirect and matrix methods of valuation of cash flows), a step-by-step analysis of cash flows (balance sheet liquidity analysis, indicators of enterprise liquidity assessment, cash flow statement, turnover of receivables and its relation with payables, as well as indicators that characterize cash flows), indicators for calculating the optimal level of cash (optimal amount of cash balance, average cash reserve, variation the daily cash flow to the current account, the scope of the variation of the balance of funds in the current account, the upper limit of cash in the current account, the point of return), as well as the system of cash flow analysis (horizontal financial analysis, vertical financial analysis, comparative financial analysis, analysis of financial coefficients; integral financial analysis). It is clear that for the most complete and accurate analysis of cash flows a combination of methods is necessary, as it will allow obtaining a comprehensive quantitative assessment of the results of the multi-faceted functioning of cash flows at the enterprise.

Practical implications. Using the methods of calculating cash flows, system analysis of enterprises, as well as compliance with tax analysis of cash flows and the evaluation of indicators, provides an opportunity to determine their logical interactions and solve the problems of cash flows in an enterprise that owns existing activities of the enterprise. Among the basic conditions of normal business activity is the provision of funds, the evaluation of some kind of cash flow analysis. The main objectives of the analysis of cash flows are to identify the causes of shortages (surpluses) of funds, identified sources of revenue and areas of use. The purpose of the analysis – select, according to the methods, all operations that affect the movement of funds. Cash flows are one of the central elements of the life of any enterprise. Management of them is an integral part of management of all financial resources of the enterprise for the purpose of the enterprise – profit.

Value/originality. In our work, we consider the analysis of cash flows, which are extremely important in ensuring the safety and financial stability of enterprises, affecting the functioning of all structural units of the enterprise, high sensitivity too many factors. In addition, without cash flow, it is impossible to properly plan objects and directions of cash flow to achieve not only tactical but also strategic goals of enterprises. Methodological approaches are of particular value in studying and improving application.